СТРАТЕГІЯ РЕФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МЕДИЦИНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ДО 2022 РОКУ

Чернюк В. І.

Державна установа «Інститут медицини праці імені Ю. І. Кундієва Національної академії медичних наук України», м. Київ

Загальні положення

Здоров'я населення визнається світовою спільнотою за єдиний критерій ефективності будь-якої сфери економічної чи суспільної діяльності; здоров'я працюючого населення стало нині пріоритетною проблемою в розвинутих країнах світу. Широко впроваджуються рекомендації Організації Об'єднаних Націй (ООН), Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), Міжнародної організації праці (МОП) щодо забезпечення прав людини на здорові та безпечні умови праці. Дістали визнання Глобальна стратегія ВООЗ «Медицина праці для всіх», Глобальний план дій ВООЗ з охорони здоров'я працюючих; у країнах Європейського союзу (ЄС) — «Європейська Соціальна Хартія», яка визначає принципи попередження професійних захворювань.

За умов формування нових соціально-економічних відносин, реформування системи медичної допомоги населенню ці рекомендації заслуговують найпильнішої уваги щодо запровадження в Україні. Діяльність Інституту має бути інтегрованою до європейської системи соціальних цінностей і базуватися на здобутках міжнародного досвіду зі забезпечення збереження здоров'я працюючого населення. З іншого боку, слід зазначити, що прогресивний розвиток профілактичної медицини потребує інтеграції гігієнічної науки з багатьма галузями фундаментальних наук, біології, хімії, фізики. Лише базуючись на результатах фундаментальних досліджень існує можливість поглиблення уявлень про механізми впливу шкідливих чинників довкілля на організм людини, з'ясування патогенезу професійних і екологічно обумовлених захворювань і розробки ефективних методів їхньої діагностики, лікування та профілактики. Йдеться, насамперед, про взаємозв'язок медицини праці з такими сучасними галузями науки, як молекулярна біологія, генетика, кібернетика. В умовах України це можливо насамперед через співробіт-

ництво профільних наукових установ НАМН і МОЗ України з науковими установами НАН України.

Мета

Метою Стратегії є відродження служби медицини праці в Україні, визначення сучасних пріоритетних напрямів наукових досліджень у галузі медицини праці, здійснення інноваційної діяльності, підготовки висококваліфікованих кадрів, створення умов для підвищення ефективності наукових досліджень і впровадження їхніх результатів у практику охорони здоров'я, забезпечення ефективної профілактики професійних і виробничо обумовлених захворювань, збереження та відновлення трудових ресурсів України згідно з принципами МОП і ЄС.

Принципи реформування служби медицини праці

1. У рамках впровадження Медичної реформи існує нагальна необхідність перегляду Концепції медичного обслуговування працюючого населення, передбачивши дотримання принципу пріоритетності та доступності первинної, вторинної та висококваліфікованої медико-санітарної допомоги; відновлення або створення нових форм інфраструктури медичних закладів на підприємствах із урахуванням сучасних ринкових відносин і сучасної нормативно-правової бази.
2. Створення сучасної Державної системи медичного обслуговування працюючого населення на основі обраної Європейської моделі. Нова модель має сприяти відродженню профілактичної спрямованості медичної галузі та можливості повернення до диспансеризації працездатного населення на державному рівні. Вона має поєднувати власну ієрархічну

структуру з діючими підрозділами охорони здоров'я та забезпечувати надання спеціалізованої профпатологічної допомоги на всіх рівнях — від первинної ланки (сімейний лікар) до рівня Республіканського профпатологічного центру МОЗУ.

3. Створення Державного Реєстру професійних та виробничо обумовлених захворювань як структурного елементу системи «соціально-гігієнічного» моніторингу здоров'я населення країни, що має діяти відповідно з постановою КМУ від 22 лютого 2006 року № 182.
4. Якісне поліпшення діяльності профпатологічної служби в Україні:
 - поновлення законодавчої бази щодо її діяльності в нових соціально-економічних умовах; пакет необхідних документів перебуває в МОЗУ на затвердженні з 2014 року;
 - розробка єдиних стандартів надання високотехнологічної медичної допомоги, починаючи з профілактичних медичних оглядів і закінчуючи реабілітаційними заходами; останнім має бути приділена особлива увага;
 - вдосконалення методичних і методологічних засад експертизи для встановлення зв'язку захворювань з умовами праці.
 - вдосконалення діагностики професійних захворювань на основі клітинних технологій, ДНК-технологій, використання біомаркерів експозиції та сучасних інструментально-лабораторних технологій.

Нова стратегія охорони здоров'я та безпеки праці на робочому місці має базуватись на поєднанні законодавчих і економічних механізмів, тобто поєднанні законодавчих дій, соціального діалогу, принципів корпоративної солідарної відповідальності та економічного стимулювання.

Стратегічні напрями розвитку наукових досліджень

1. Подальше вдосконалення та впровадження методології оцінки професійних ризиків здоров'ю працюючих у шкідливих і небезпечних умовах праці як наукового підґрунтя для вдосконалення системи управління ризиками, соціально-гігієнічного моніторингу здоров'я працюючого населення України, розробки та впровадження інноваційних технологій аналізу професійних захворювань на основі даних Національного Реєстру профзахворювань.
2. Дослідження з проблеми біобезпеки при застосуванні нанотехнологій і виробництві наноматеріалів; з'ясування провідних механізмів біологічної дії наночастинок на різних рівнях морфофункціональної організації біологічних систем — молекулярному, клітинному, органному та цілісного організму; розробка стандартів безпеки при застосуванні нанотехнологій.
3. Удосконалення методів ранньої діагностики, лікування та профілактики професійних і професійно обумовлених захворювань, у тому числі на основі пошуків біомаркерів генетичної схильності та генетичної стійкості організму людини до впливу шкідливих виробничих чинників різної природи.
4. Подальший розвиток фундаментальних досліджень щодо з'ясування взаємозв'язку загального й специфічного в реакції — відповіді організму на екзогенний вплив; закономірностей розвитку реакцій адаптації, компенсації передпатології та патології за впливу хімічних сполук. Подальший розвиток теорії дії малих доз.
5. Наукове обґрунтування та експериментальний пошук вибірових біомаркерів експозиції людини потенційно небезпечними хімічними речовинами різної хімічної природи. Уніфікація, удосконалення та розробка селективних методів визначення потенційно небезпечних хімічних чинників виробничого середовища та доквілля, їхніх токсикологічно значущих продуктів перетворення в доквіллі та метаболізму в організмі людини.
6. Розробка нових методологічних підходів щодо гігієнічної регламентації сучасних пестицидних препаратів і гігієнічної оцінки умов праці при їхньому застосуванні на основі оцінки ризику заподіяння шкоди здоров'ю працюючих; гармонізація вітчизняної нормативної бази безпечно-го застосування пестицидів з урахуванням міжнародних вимог.
7. Моніторинг індивідуального канцерогенного ризику працівників канцерогенно-небезпечних виробництв на основі епідеміологічних досліджень і визначення біологічних маркерів (біохімічних, імунологічних і молекулярно-генетичних) впливу канцерогенів на організм працюючих.

8. Удосконалення методологічних основ діагностики та прогнозування пограничних функціональних станів (перенапруження та хронічне стомлення) у працюючих в умовах професійного психоемоційного стресу, у тому числі військовослужбовців. Розробка критеріїв для оцінки професійної працездатності та забезпечення психофізіологічного професійного добору працівників різних професій. Розробка та впровадження заходів профілактики нервово-емоційного напруження, втоми, монотонної праці та заходів реабілітації.
9. Дослідження впливу іонізуючих і неіонізуючих випромінювань (електромагнітних полів радіочастотного діапазону та промислової частоти гіпогеомагнітних полів, нових енергозберігаючих світлодіодних джерел світла тощо) на здоров'я працюючих.
10. Гігієнічні дослідження впливу на організм людини біологічних факторів виробничого середовища, встановлення особливостей

впливу біологічних факторів при застосуванні сучасних технологій отримання біопалива з рослинної енергетичної сировини та обґрунтування профілактичних заходів для працюючих.

Прикінцеві положення

Ця Стратегія не є догмою, це відкрита система, гнучкий інструмент для подальшого розвитку Інституту, оперативного реагування на соціальні, економічні, гуманітарні виклики суспільства у сфері забезпечення безпечних та здорових умов праці, збереження здоров'я та високої працездатності працюючого населення України.

Визначені перспективні напрями наукових досліджень слугуватимуть реалізації як середньострокових, так і стратегічних інноваційних пріоритетів, визначених Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності України» № 433-IV (ст. 7, 8).

Чернюк В. І.

СТРАТЕГИЯ РЕФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ МЕДИЦИНЫ ТРУДА В УКРАИНЕ ДО 2022 ГОДА

Государственное учреждение «Институт медицины труда имени Ю. И. Кундиева Национальной академии медицинских наук Украины», г. Киев

Chernyuk V. I.

STRATEGY FOR REFORMING AND DEVELOPING OCCUPATIONAL HEALTH IN UKRAINE UNTIL 2022

State Institution «Kundiiev Institute of Occupational Health of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine», Kyiv

ORCID ID автора:

Чернюк В. І. (ORCID ID 0000-0002-5110-9677).

Надійшла: 15 травня 2020 р.

Контактна особа: Чернюк Володимир Іванович, член-кореспондент НАМНУ, ДУ «Інститут медицини праці імені Ю. І. Кундієва НАМНУ», буд. 75, вул. Саксаганського, м. Київ, 01033. Тел.: + 38 0 44 284 34 27.
Електронна пошта: yik@nanu.kiev.ua